

ПОСІБНИК ЕНРАС

Поширені питання

.....
Ведення справи в Європейському суді з прав людини

Middlesex
University
London

Зміст

I. Докази	3
Які докази необхідно зібрати, щоб презентувати свою справу?	3
II. Тимчасові заходи	3
Коли слід подавати клопотання про тимчасові заходи?	3
Як слід подавати клопотання про тимчасові заходи?	4
III. Підготовка заяви	4
Яку інформацію повинна містити анкета заяви?	4
Як слід писати фактологічну секцію (секція E заяви)?	5
Як писати секцію про порушення, про які заявляється (секцію F)?	5
Що слід включити у секцію про допустимість (секцію G)?	6
Як аргументувати те, що національні засоби захисту неефективні або недоступні?	6
Яка різниця між Додатками та Додатковими сторінками?	7
IV. Інша практична інформація про початковий етап провадження	8
Що робити, якщо у справі кілька заявників?	8
Якими є правила для представників?	8
Які існують правила щодо підписів, включених у заявку (сторінка 13 анкети)?	8
Як подавати запит на терміновий розгляд за правилом 40 Правил Суду або на пріоритетний статус за правилом 41?	9
Як подати запит на конфіденційність?	9
Як посилати заяву?	9
Що відбувається після того, як заяву подано?	9
Як можна зв'язатися з Судом, якщо у мене є питання про одну з моїх справ?	10
Чи можна подати запит на продовження кінцевого терміну, визначеного Судом?	10
Що охоплює зобов'язання договірної сторони не перешкоджати праву на особисту заяву?	10
Коли і що саме слід повідомляти Суду?	10
Як подавати заяву на справедливу компенсацію?	11
V. Як відбувається обробка заяви?	11
Як справи розподіляються між різними структурами суду?	11
Що відбувається після того, як справу комунікують уряду-відповідачу?	12
Як приймати рішення щодо відхилення або прийняття (або пропозиції) дружнього врегулювання?	13
Чи можливо просити Суд виправляти помилки у рішеннях?	13
Коли можна просити про передачу справи Великій палаті?	14
Як слід готуватися до усної подачі та здійснювати її?	14

Європейський суд з прав людини (далі – “ЄСПЛ” або “Суд”) пропонує низку корисних ресурсів щодо аспектів подачі справи, однак не завжди легко знайти відповідь на конкретне питання, коли ви вперше ведете справу у цьому суді або коли стикаєтеся з новою проблемою. Цей посібник EHRAC щодо поширених питань покликаний надати допомогу адвокатам, які ведуть справи, даючи відповіді на деякі з питань, які нам найчастіше ставлять. Цей посібник не покриває всіх питань процедури перед Судом. Конкретну інформацію про юриспруденцію Суду шукайте, будь ласка, у [посібнику Суду](#) щодо допустимості та в тематичних [інформаційних бюлетенях](#).

I. Докази

Які докази необхідно зібрати, щоб презентувати свою справу?

У веденні справ у міжнародних судах необхідно збирати відповідні докази, що підкріплюють вашу справу, а не покладатися на докази, які подають органи влади. До таких доказів завжди повинні входити показання заявника, у яких викладена його версія подій. Це рекомендовано навіть у випадках, коли заявника допитали органи влади або коли його розповідь узагальнена у рішеннях внутрішніх судів, адже ці документи не обов'язково включають все, про що розповів заявник, чи всі фактори, пов'язані зі справою заявника в ЄСПЛ (такі як докази дискримінації). Також ймовірно, що вам потрібно буде взяти показання родичів, друзів, сусідів чи інших свідків подій та їхнього впливу.

Отримуючи показання свідка, важливо, щоб свідок переказував події хронологічно, надавав усі релевантні деталі, в тому числі час, дату й місце, і щоб він робив це своїми словами. Корисно заохочувати свідка відкритими питаннями на кшталт: «Що сталося далі? А потім що сталося? Як це відбулося? Де? Хто брав у цьому участь? Як довго це тривало?». Якщо ви берете показання від кількох свідків про ті самі факти, подбайте про те, щоб показання були записані окремо і власними словами свідка, щоб уникнути їхньої надмірної схожості й підриву довіри до них. Показання свідків повинні викладати факти так, як їх сприймає свідок, і не повинні включати юридичних аргументів. ЄСПЛ не встановлює конкретних правил щодо формату показань свідків. Більш конкретні вказівки шукайте у посібнику EHRAC щодо взяття показань свідків.

До інших релевантних доказів можуть належати медичні докази (довідки від лікарів або лікарняні записи), фотографії ушкоджень або пошкоджень майна, відеозаписи, поліцейські рапорти, національні судові чи адміністративні рішення, новинні репортажі, міжнародні звіти або звіти відповідного свідка-експерта, проінструктованого щодо аспекту справи (див. [Посібник EHRAC](#) щодо інструктажу свідків-експертів). Для подачі фото- або відеодоказів, коли це можливо, слід надавати показання від творця цих зображень, у якому зазначені, крім звичних даних (ім'я, адреса, рід занять), ще й дата і час запису доказу й мета, з якою він був зроблений. Коли це неможливо, а також у випадках доказів, отриманих з інтернету, адвокат справи повинен надати подібні показання щодо походження та релевантності запису.

II. Тимчасові заходи

Коли слід подавати клопотання про тимчасові заходи?

Відповідно до правила 39 Правил Суду, заявники чи їхні законні представники можуть клопотати про тимчасові заходи, які надаються у виняткових випадках непоправної шкоди, що Суд зазвичай тлумачить як фізичну шкоду особі, яка переважно постає з загрози вигнання або екстрадиції, але також у зв'язку з такими питаннями як негайне виселення або ненадання невідкладної медичної допомоги в'язням. Отже, важливо пам'ятати, що поріг для надання тимчасових заходів є високим, і

велику кількість клопотань буде відхилено. Заявники повинні добиватися будь-яких національних засобів захисту, які мають ефект призупинення, перш ніж звертатися до Суду. Однак після прийняття остаточного рішення клопотання про тимчасові заходи слід подавати якомога швидше, дозволяючи Суду обґрунтовувати нагальні заходи, якщо клопотання буде задоволено. Рішення щодо тимчасових заходів зазвичай приймають у зв'язку з провадженням перед Судом, однак також можливо подати клопотання про тимчасові заходи без попередньої подачі заяви. У такій ситуації, якщо Суд розглядає можливість задоволення клопотання, вас зазвичай просять подати заяву в короткі строки. У деяких випадках, коли Суд може не задовольнити клопотання про тимчасові заходи, він, тим не менш, може передати питання державі-відповідачу й пріоритизувати заяву – наприклад, у справі про домашнє насильство, коли жертва перебуває у безпосередній небезпеці (що впливає, наприклад, зі звільнення винуватця з в'язниці).

Як слід подавати клопотання про тимчасові заходи?

Клопотання про тимчасові заходи слід обґрунтувати ретельно, але стисло, в тому числі з точки зору характеру ризику та положень Конвенції, які буцімто були порушені. Зазвичай воно має супроводжуватися показаннями заявника і включати всі відповідні документальні докази, в тому числі релевантні рішення національних судів, трибуналів чи інші рішення, а також будь-який інший матеріал, необхідний для обґрунтування звинувачень, про які йдеться. Клопотання повинне чітко визначати заходи, які є предметом клопотання. Не забувайте включати контактні дані або лист про довіреність. Клопотання, які не включають усієї необхідної інформації, що дозволила б Суду прийняти рішення, зазвичай не подаються на прийняття рішень. Клопотання про тимчасові заходи згідно з правилом 39 слід подавати факсом або поштою з використанням контактів, наданих Судом, а рішення щодо них приймаються в межах 24–48 годин. Заявники, які клопочуть про тимчасові заходи, повинні швидко відповідати на будь-яку кореспонденцію від Суду, а також інформувати Суд про будь-які релевантні зміни обставин.

Заявники можуть знайти більше інформації у Практичному керівництві і Фактологічному бюлетені Суду, а також у навчальному пакеті EHRAC щодо тимчасових заходів.

III. Підготовка заяви

Яку інформацію повинна містити анкета заяви?

Анкету заяви можна знайти на сайті Суду. Ви повинні використовувати цю анкету й заповнити її згідно з правилом 47 Правил Суду, керуючись вказівками, наданими Судом у його Практичному керівництві щодо інституції проваджень. Практичне керівництво щодо письмових заяв стосується всіх заяв. Суд надає корисні поради щодо специфіки подачі заяви¹. Слід заповнити всі відповідні поля, чітко дотримуючись інструкцій, викладених у правилі 47, а також в інших керівництвах, які опублікував Суд. Краще надрукувати заяву, але написання від руки також можливе. Можете використовувати одну з мов будь-якої з договірних сторін, принаймні на початковому етапі провадження. Недотримання вимог, викладених у правилі 47, може призвести до того, що заява не буде зареєстрована або буде відхилена.

Мета інформації, наведеної в анкеті заяви – надати всеохопний, але чіткий і стислий виклад фактів, виклад порушень, про які заявляється, і пояснення відповідності заявника критеріям допустимості. У ній повинно бути достатньо інформації, щоб Суд міг визначити характер та охоплення заяви без необхідності звертатися до інших матеріалів. Символів та аббревіатур слід уникати.

1. https://www.echr.coe.int/Documents/Application_Notes_ENG.pdf
https://www.echr.coe.int/Documents/Applicant_common_mistakes_ENG.pdf
<https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=court/questionsanswers&c=>

Рекомендовано подавати якомога сильнішу заяву, а не зберігати аргументи для подальших етапів провадження у відповідь на подачу уряду. Слід зосереджуватися на ваших найсильніших претензіях, і ви можете прийняти рішення знехтувати слабшими або другорядними моментами, які можуть відволікти Суд. Ви повинні зосередитися на формулюванні аргументу *prima facie*, що було порушено одне чи кілька прав, викладених у Конвенції. Переконайтеся, що ви виконали всі вимоги анкети заяви, в тому числі відмітили клітинку про країну. Майте на увазі, що Суд відхиляє численні справи на найпершому етапі провадження як явно необґрунтовані або неповні.

Як слід писати фактологічну секцію (секція E заяви)?

Слід подавати ключові факти хронологічно, надаючи дату, час і місце як належить. Потрібно подбати про те, щоб включати всі фактологічні деталі, релевантні ствердження порушення. Не можна робити необґрунтованих тверджень у Викладі фактів – усе, що ви описуєте, повинне бути підтверджене доказами у справі: показаннями свідка, національною чи міжнародною доповіддю про подію, медичними доказами тощо. Під час опису події чи інциденту слід надавати короткі посилання на підтверджуючі докази (наприклад, Показання Х.П., Додаток X до Звіту Human Rights Watch, Додаток X, с. 10).

Виклад фактів повинен бути написаний в об'єктивній, нейтральній манері і не повинен містити коментарів або юридичних аргументів. Однак, коли це доречно, він повинен включати коротку інформацію про вплив події на заявника з точки зору його фізичного або психічного здоров'я, умов життя, засобів до існування, перспектив чи інших факторів, підтверджених доказами (показання заявника, медичні докази, пошкодження майна тощо).

У випадках, коли справа включає різні провадження або окремі фактологічні події, корисно описувати кожен з них окремо. Сценарій, що включає численні інциденти або історію харасменту або дискримінації, на кшталт домашнього насильства, можна подавати у вигляді маркованого списку з зазначенням дати, місця й короткого опису кожного досвіду.

Слід уникати довгих цитат, контекстуальної інформації або фактів, які не є прямо пов'язаними з вашими претензіями. Для несуттєвих деталей можна посилатися на додатки або включати таку інформацію на додаткових сторінках. Слід підсумувати аргументацію національних рішень та позовів заявника у національних судах, адже це може бути релевантним для доказу дотримання критеріїв допустимості чи для доказу порушень, про які заявляється.

Як писати секцію про порушення, про які заявляється (секція F)?

Як і у випадку фактологічної секції, важливо писати чіткою, простою мовою. Для кожного порушення слід вказати на проблему, про яку йдеться, визначити правову основу або принцип, застосувати принцип до фактів справи і зробити висновок. Ми рекомендуємо:

- висувати якомога сильніші аргументи, але лише тією мірою, до якої вони підкріплені доказами;
- уникати емоційної мови та узагальнень;
- перевіряти точність своїх тверджень, інакше ви ризикуєте підірвати довіру до вашого аргументу;
- намагатися визначити потенційні правові перешкоди чи слабкі місця й надавати аргументи для їх подолання;
- вказувати на справи, які не є корисними, без надмірного наголосу на будь-яких слабкостях вашої аргументації;
- і, якщо ви просите Суд розвинути або розширити свою судову практику, намагайтеся вказати

йому на шлях до досягнення цього – наприклад, використовуючи аналогію з подібними справами.

Кожна скарга повинна згадувати статтю, про яку йдеться, і включати пояснення того, як її було порушено, з посиланням на відповідні факти, національне законодавство та/або прецедентне право Суду. Слід уникати заяв про абстрактні порушення одного чи кількох прав, включених у Конвенцію. Якщо суд використовує тест для оцінки дотримання статті, про яку йдеться, подбайте про те, щоб викласти всі елементи тесту. Наприклад, стверджуючи про порушення статті 8 Конвенції, потрібно пояснити, яка дія становила втручання в сімейне чи особисте життя заявника і чому це порушувало Конвенцію на одній чи кількох підставах, визначених у положенні: не згідно з законом / без легітимної мети / непропорційно. В заяві це слід робити стисло, а розгорнуто викласти свої аргументи ви можете на додаткових сторінках. Корисно посилатися на рішення Суду, на які ви покладаєтеся, вказуючи конкретний параграф, релевантний для вашої справи, і пояснюючи його релевантність.

Що слід включити у секцію про допустимість (секцію G)?

У цій секції слід продемонструвати для кожної окремої претензії, що ви вичерпали відповідні національні засоби захисту (тобто ті, які є доступними, ефективними та достатніми – див. нижче) і що ви подали свою заяву до закінчення шестимісячного часового обмеження, перелічивши відповідні рішення, отримані на національному рівні. Потрібно подати документи, які показують, що ви висували всі звинувачення, висунуті перед Судом, у національній системі, в тому числі рішення національних судів, але також і судові дебати або письмові записи слухань. Слід чітко вказати дату остаточного(-их) рішення(-нь) у процесі вичерпання національних засобів захисту й надати відповідні документальні докази.

Суд вимагає короткого опису кожного з використаних засобів захисту, в тому числі назви суду й дати та характеру рішення. Наприклад, скарга на жорстоке поводження на расовому ґрунті може розвиватися за такими координатами:

- Стаття 3, скарга на жорстоке поводження: рішення Прокуратури про непред'явлення звинувачень 05.11.2018; апеляція відхилена Районним судом 03.03.2019 (справа № 22/2019).
- Стаття 14, скарга на дискримінацію: Районний суд відхилив заяву 05.03.2019 (справа № 555/2019); Обласний суд відхилив апеляцію 10.09.2019; Апеляційний суд відхилив апеляцію за юридичними мотивами 10.02.2020.

Якщо існував невикористаний засіб захисту, слід навести причини його невикористання. Наприклад, можна стверджувати, що від вас не вимагалось чекати, поки закінчиться явно неефективне розслідування через надмірні затримки, невзаємодію органів влади з жертвами або через інші явні недоліки. Відповідно, ця секція повинна включати докази, що національні органи влади були належним чином повідомлені про інциденти, які вимагали розслідування, а також інші докази бездіяльності з їхнього боку.

Як аргументувати те, що національні засоби захисту неефективні або недоступні?

Як уже було зазначено, заявники повинні продемонструвати у своїй заяві, що вони вичерпали національні засоби захисту. У такому випадку на уряд покладається відповідальність за аргументацію невичерпання шляхом вказування на національний засіб захисту, до якого слід було вдатися, з підкріпленням доказами, які показують його ефективність як у теорії, так і на практиці. Тоді тягар доказів переноситься на заявника, який має довести, що засіб насправді був вичерпаний, що він не був адекватним або ефективним, або що були особливі причини, які звільняли його від вдавання

до цього засобу. Від заявників зазвичай вимагається вичерпати заходи захисту, які є доступними, ефективними і достатніми. Зазвичай це робиться шляхом надання відповідних фактів, посилання на національне законодавство або надання прикладів судової практики, які доводять, що цей засіб захисту є з тої чи іншої причини неефективним. У ситуаціях, коли стверджується, що внутрішнє розслідування є неефективним, заявники повинні пояснити, на якій основі вони це стверджують (тривалість часу, відсутність вжитих заходів тощо). Самі лише сумніви в його ефективності не звільняють заявника від вичерпання засобу захисту. Протилежною ситуацією є випадок, коли заявник спробував використати засіб захисту, який Суд вважає недоречним, тоді є ризик відхилення справи за перевищення 6-місячного часового ліміту.

Доступний засіб захисту передбачає, що заявник повинен мати змогу ініціювати провадження безпосередньо, не покладаючись на державний орган або посадовця. До інших обставин, які можуть вплинути на практичну доступність засобу захисту, входить відсутність правової допомоги або ненадання в належному форматі інформації, що дозволила б цій особі вдатися до відповідного засобу захисту. Засіб захисту буде вважатися ефективним і достатнім, якщо він може надати відшкодування заявнику за порушення Конвенції, про яке заявляється. Наприклад, подача заявки заявником щодо умов у в'язниці під час перебування під вартою зазвичай вимагатиме превентивного засобу захисту, тобто такого, який може припинити порушення, про яке заявляється. З іншого боку, якщо відповідна особа подає скаргу після закінчення утримання під вартою, зазвичай повинен бути вичерпаний компенсаторний засіб захисту – тією мірою, до якої він доступний і достатній. Коли заявник прагне запобігти своєму видворенню з Договірної Держави через заявлений ризик переслідування у країні призначення, засіб захисту буде ефективним, тільки якщо він матиме ефект призупинення.

Суд також визнав, що можуть бути застосовані особливі обставини, які звільняють заявників від обов'язку вичерпувати національні засоби захисту. Так було б, наприклад, якби заявник міг продемонструвати існування адміністративної практики, що складається з повторення дій, несумісних із Конвенцією, та офіційної толерантності органів Держави, що зробило б провадження марним або неефективним.

Заявники можуть знайти більше інформації у Практичному керівництві Суду про критерії допустимості.

Яка різниця між Додатками та Додатковими сторінками?

Додатки

У додатках слід додавати копії всіх документів, які підкріплюють ваші претензії та демонструють дотримання критеріїв допустимості, в тому числі вироки, рішення і скарги, але також і стенограми, показання або медичні довідки. Якщо ви подаєте скаргу на офіційну дію або рішення, слід надати відповідні документальні докази для доведення цієї дії або рішення.

Кількість додатків не обмежена, але слід додавати лише релевантні документи. Документи повинні бути впорядковані за датою та процедурою, послідовно пронумеровані і не повинні бути скріплені степлером, зшивачем або клейкою стрічкою. Для продовження списку документів можна використовувати додаткові аркуші, якщо місця, доступного в анкеті заяви, недостатньо. Додатки не слід плутати з додатковими сторінками нижче.

Подбайте про те, щоб надати список додатків і посилатися на додатки, на які ви покладаетесь в кожному місці своєї аргументації, щоб було легко проводити перехресне порівняння. Коли ви у своїй аргументації посилаетесь на доповідь, рекомендовано надати посилання на сторінку, щоб Суд міг знайти відповідні абзаци.

Якщо заявник не може надати копію необхідного документу, він повинен надати адекватне пояснення цього, підкріплене відповідними доказами. Це може бути, наприклад, тому, що вони перебувають під вартою, або що вони не змогли найняти адвоката.

Додаткові сторінки

Додаткові сторінки, додані до анкети заяви, мають іншу мету, ніж додатки. Ці сторінки дозволяють вам надати Суду додаткову фактичну або юридичну інформацію, релевантну для вашої аргументації, яка не поміщається в анкету заяви. До них може належати фоновий контекст порушення (такий як контекст переслідування вразливої меншини, або контекст збройного конфлікту, або репресій громадянського суспільства) або розвиток фактичної чи юридичної аргументації. Однак необхідно подбати про те, щоб анкета заяви містила автономну справу *prima facie*. Обсяг додаткових сторінок не повинен перевищувати 20 сторінок.

IV. Інша практична інформація про початковий етап провадження

Що робити, якщо у справі кілька заявників?

Якщо кілька заявників залучені у справах, заснованих на різних фактах, слід подавати окремі індивідуальні заяви. Якщо ж ці справи засновані на тих самих фактах, слід подати одну заяву, але використати окремі аркуші сторінок з особистою інформацією в анкеті заяви для кожного окремого заявника, які можна [завантажити](#) з сайту Суду.

Заявники повинні надати власну адресу, окрему від адреси представника. Якщо заявник бездомний чи не має постійного місця проживання, він може надати дані друга, супроводжуючи їх відповідним поясненням. Якщо заявник перебуває під вартою чи проживає у будинку соціального піклування, він повинен надати адресу місця утримання/проживання.

Якими є правила для представників?

Заявник не зобов'язаний залучати адвоката на етапі подачі заяви. Однак зазвичай це вимагається після комунікування справи. Призначений адвокат повинен бути вповноваженим на практику і бути резидентом однієї з договірних сторін, але Президент відповідної Палати може дозволити виняток з цього правила, дозволивши, наприклад, випускнику факультету права діяти від імені заявника навіть без ліцензії на адвокатську практику, або академічному юристу, або надавши дозвіл заявнику вести власну справу.

Суд має систему правової допомоги. Правова допомога може бути надана незаможним заявникам, якщо це вважається необхідним для належного ведення справи, але після того, як справу донесено до відповідного Уряду. Правова допомога складається з відносно невеликої фіксованої ставки, яка виплачується відповідно до кожного етапу провадження перед Судом.

Недієздатний або нездоровий заявник може бути представлений особою без юридичної підготовки. Наприклад, це може стосуватися ситуації, коли один з батьків представляє дитину, опікун представляє дорослу людину під опікунством, громадська організація представляє вразливу особу (у вузько визначених обставинах) або родичі представляють заявника, який опинився в одній зі згаданих вище ситуацій.

Які існують правила щодо підписів, включених у заявку (сторінка 13 анкети)?

Заявник або його представник, який не є адвокатом, повинен підписати довіреність. Довіреність

повинна містити оригінали підписів. Ксерокопії не приймаються.

Адвокати повинні підписати довіреність, включену в заяву, а не надсилати окрему довіреність супутньо до заяви. У разі, коли адвоката залучено після подачі заяви або коли його було замінено, слід подати окрему довіреність, використовуючи спеціальний бланк, наданий на сайті Суду.

Як подавати запит на терміновий розгляд за правилом 40 Правил Суду або на пріоритетний статус за правилом 41?

Заявники можуть просити про прискорений розгляд своїх справ з початку провадження перед Судом. Для цього заявники повинні надати повні причини, засновані на категоріях, визначених у політиці пріоритетності Суду за правилом 41, та прискореного повідомлення у термінових справах за правилом 40. Політика пріоритетності Суду передбачає сім категорій справ із зазначенням, що вища категорія (наприклад, справи щодо питань добробуту дітей) буде розглядатися раніше, ніж справа в нижчій категорії, як визначено у Практичному керівництві. Запит згідно з одним або обома з цих правил можна подати у супровідному листі до заяви або в пізнішу дату, якщо терміновість матеріалізується після подачі заяви.

Як подати запит на конфіденційність?

Кожна заява до Суду повинна визначати особу заявника (стаття 35(2)(а)). Невиконання цієї вимоги може зробити заяву недопустимою. Суд зазвичай надає публічний доступ до документів, пов'язаних із провадженнями перед ним. Однак Президент відповідної Палати може надавати заявникам анонімність на основі належним чином обґрунтованого запиту, в якому пояснюється можливий вплив такої публікації (дані заявника все одно повинні бути заповнені в анкеті). Цей запит можна подати разом із заявою або на пізнішому етапі провадження. Більше інформації заявники можуть знайти у правилі 47(4) та Практичному керівництві щодо запитів про анонімність. Якщо такий запит задовольняється, у звітах про справу заявника називатимуть за ініціалами чи однією літерою (наприклад, «X» чи «Y»).

Як посилати заяву?

Заяву можна посилати лише поштою, бажано рекомендованим листом.

Що відбувається після того, як заяву подано?

Слід зберігати копію анкети в тому вигляді, в якому ви її заповнили, а також оригінали документів у додатках. Важливо надіслати заяву якомога швидше після вичерпання національних проваджень і задовго до закінчення шестимісячного часового ліміту. Вас можуть попросити доповнити й подати заяву заново, за винятком випадків, коли шестимісячний ліміт часу вже закінчився.

Якщо подана заявка повна, ви отримаєте від Суду лист-підтвердження, в якому буде зазначено номер справи і набір штрих-кодів, які слід прикріпляти до всієї пов'язаної зі справою кореспонденції. Майте на увазі, що в цьому аспекті немає чіткого часового розкладу, тому отримання підтвердження може зайняти багато місяців. Ви нічого не можете зробити в цей період, окрім як чекати, поки Суд з вами зв'яжеться.

Як можна зв'язатися з Судом, якщо у мене є питання про одну з моїх справ?

Ви можете надсилати Суду питання або запити щодо вашої справи, але майте на увазі, що ви можете не отримати відповіді. Суд займається великим обсягом питань і обмежив комунікацію з заявниками до мінімуму.

Суд напише вам, якщо потребуватиме додаткової інформації, щоб повідомити вам інформацію або щоб надавати вказівки на кожному етапі провадження. Важливо відповідати на будь-який запит, отриманий від Суду, в межах визначеного дедлайну. Невиконання цієї вимоги може бути сприйняте як ознака того, що заявник більше не зацікавлений у роботі над заявкою, і справа може бути відхилена або знищена.

Чи можна подати запит на продовження кінцевого терміну, визначеного Судом?

Початковий ліміт часу для подачі заявки — 6 місяців. Будь-яка заявка, подана після цього періоду, не буде допущена (стаття 35(1) Конвенції). Однак на пізніших етапах справи, коли вона вже подана, є простір для прохання до Суду про продовження кінцевого терміну, який Суд визначив для сторін. Будь-який запит на продовження повинен бути обґрунтованим. До причин продовження може належати складність комунікації з заявником чи кількома заявниками; великий обсяг документації у справі (розкритої Урядом); особлива складність справи; потреба в отриманні специфічних доказів, які не є легкодоступними; або потреба в перекладі документів. У будь-якому запиті повинні бути зазначені запитовані часові рамки, які повинні бути розумними. Може бути корисно, якщо Уряд також попросить про продовження. Суд оцінить запит і прийме рішення, чи надавати дозвіл на продовження.

Що охоплює зобов'язання договірної сторони не перешкоджати праву на особисту заяву?

Стаття 34 зобов'язує Договірні Сторони не перешкоджати праву на особисту заяву і не заважати здійсненню права подавати й ефективно добиватися розгляду скарги перед Судом. Це положення охоплює прямий примус і залякування заявників чи їхніх законних представників, але також і інші неналежні непрямі дії або контакти, які заважають Суду розглядати справу. Наприклад, порушення статті 34 відбулося, коли органи влади конфіскували цілу папку зі справою з офісу адвоката, який представляв заявника.

Стаття 38(1)(а) Конвенції, яка вимагає, щоб держави створили всі необхідні умови для ефективного проведення розслідування, також стосується цього. Суд покладається на це положення для запитів про документацію, яка вважається важливою для справи, зокрема коли такою інформацією володіє лише уряд. Відсутність співпраці може призвести до порушення статті 38(1)(а), але також може спонукати Суд дійти висновків про добре обґрунтовану основу звинувачень заявника.

Коли і що саме слід повідомляти Суду?

Після подачі заявки ви повинні тримати Суд у курсі будь-яких суттєвих змін становища заявника, які можуть вплинути на справу (таких як вихід зі справи або зміна адреси). У ситуації, коли заявник помирає, поки Справу все ще розглядає суд, справу зазвичай може продовжувати його родич, якщо він у цьому легітимно зацікавлений (наприклад, є достатньо близьким родичем померлого) або якщо Суд визначить справу як загально важливу. Суду також слід повідомляти про суттєві події,

пов'язані з самою справою, такі як виплата компенсації заявнику або рішення національного суду чи інші рішення, пов'язані з засобами захисту, які можуть вплинути на розгляд справи. Ненадання такої інформації Суду може сприйнятися як ознака недобросовісності і мати негативні наслідки для вашої справи.

Як подавати заяву на справедливую компенсацію?

Заяви на справедливую компенсацію зазвичай слід подавати в рамках часового ліміту, дозволеного для подання спостережень заявника по суті справи. Справедлива компенсація може бути надана щодо матеріальної шкоди, нематеріальної шкоди та витрат. Надання матеріальної або нематеріальної компенсації проводиться на основі чіткого причинно-наслідкового зв'язку між зазначеним порушенням Конвенції та заявленою шкодою. Претензії повинні бути перераховані по пунктах і мають супроводжуватися будь-якими підтверджувальними документами, хоча навіть у таких обставинах Суд може надати нижчу компенсацію, ніж заявлена сума. Коли заявники не можуть надати докази через обставини, які від них не залежать, Суд може взяти це до уваги при прийнятті рішень щодо будь-якої заяви про нематеріальну шкоду. Компенсація за матеріальну шкоду може включати такі пункти, як втрата заробітку (в минулому та в майбутньому); втрата засобів заробітку на життя; накладені штрафи та податки; вартість конфіскованих предметів; виплачені компенсації за шкоду; медичні витрати; або національні судові збори. Компенсація за нематеріальну шкоду може виражати біль і страждання; порушення життя; присоромлення; фрустрацію; незручність або втрату можливості в результаті заявленого порушення. Заявники можуть подавати заяви з викладом понесеної шкоди, але прямі докази понесеної нематеріальної шкоди як такої не вимагаються. Компенсації, видані в подібних справах, можуть слугувати цінним індикатором при оцінці вартості заявки у конкретній справі.

Компенсація за понесені витрати може включати вартість правової допомоги, а також юридичні витрати на кшталт судових зборів на національному рівні. Критерії компенсації витрат такі: витрати справді були понесені; вони були необхідні для запобігання порушенню чи для отримання відшкодування за нього; і вони є розумними з точки зору кількості. Хоча будь-яка така заява повинна бути підкріплена адекватними документальними доказами, Суд може надати меншу суму, ніж заявлена, адже він не обмежений національними тарифними сітками. Адвокатам рекомендується подавати Суду детальний рахунок витрат, у яких викладені виконані завдання, відпрацьовані години, погодинні ставки і деталі всіх статей витрат з відповідними рахунками-фактурами та іншими доказами. Заявник повинен показати, що оплата роботи адвоката була здійснена або що за законом він був зобов'язаний отримати плату. Коли адвокат діяв безкоштовно, витрати не було понесено, тому на них не можна подавати запит.

Заявники можуть знайти більше інформації у Практичному керівництві Суду щодо заяв на справедливую компенсацію.

V. Як відбувається обробка заяви?

Як справи розподіляються між різними структурами суду?

Після реєстрації справи вона буде закріплена за однією з судових структур Суду: за одним суддею, Комітетом з трьох суддів або Палатою з семи суддів.

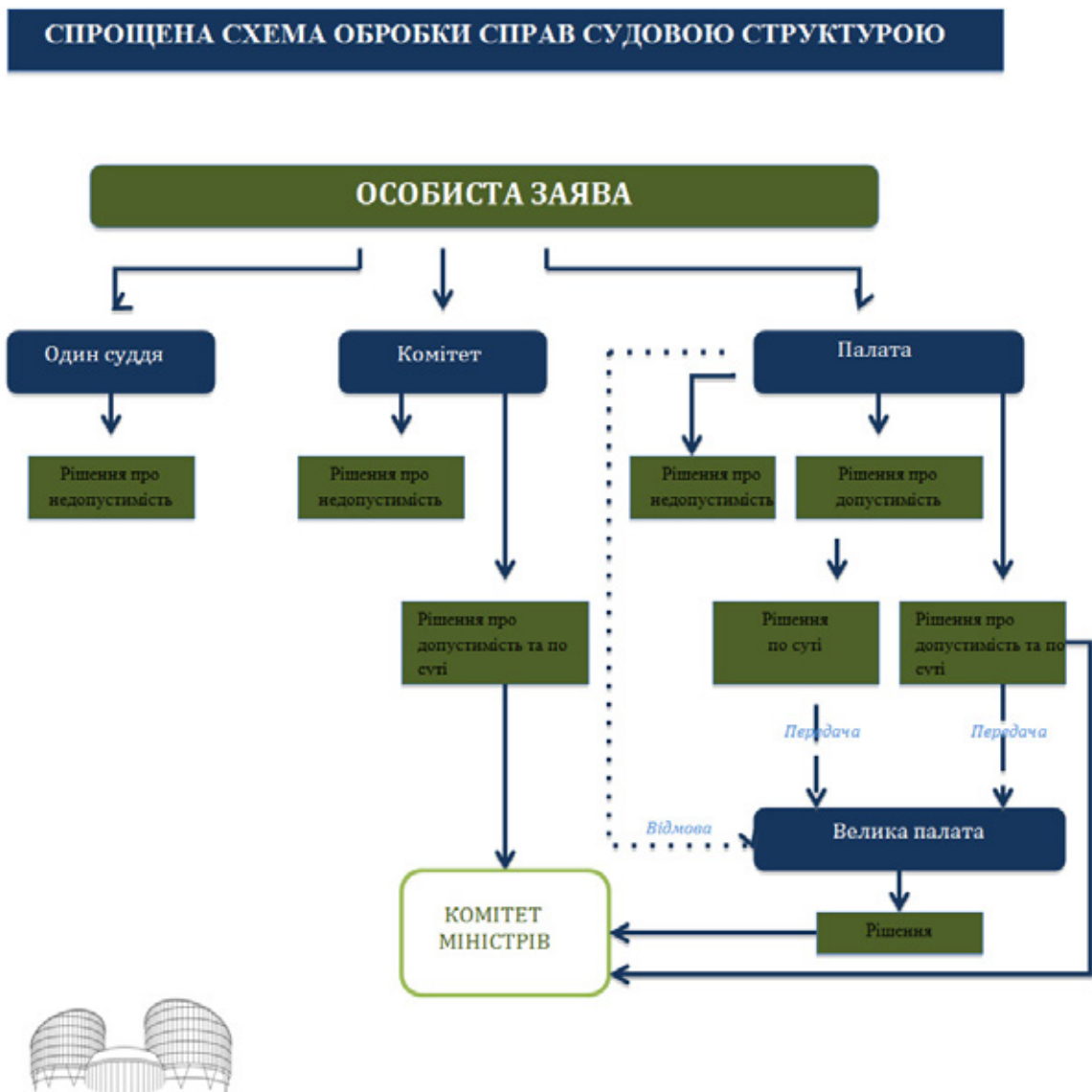
Окремі судді можуть приймати остаточні рішення з відхилення явно недопустимих справ або викреслення їх зі списку справ. Такі рішення, які приймаються без попередньої комунікації уряду-відповідачу, є остаточними. Рішення про недопустимість повинні супроводжуватися коротким викладом причин відхилення цієї справи.

Комітети можуть оголошувати справу недопустимою або викреслювати її зі списку без комунікації або подальшої комунікації справи уряду-відповідачу. У випадку рішень, прийнятих до комунікації, заявники отримують стисло обґрунтованого листа щодо цього. Комітети можуть також водночас приймати рішення про допустимість і по суті справи, якщо питання в її основі, що стосується тлумачення або застосування Конвенції, вже є предметом усталеного прецедентного права (УПП), шляхом процедури, покликаної сприяти розгляду повторюваних заяв.

Палати можуть приймати рішення про оголошення справи недопустимою або викреслення її зі списку справ, або ж рішення по суті справи після комунікації сторонам.

Рішення про недопустимість у переважній більшості випадків є остаточними. Однак в окремих виняткових випадках Суд може прийняти рішення знову відкрити справу, яка була визнана недопустимою, і повернути її у список справ на основі фактичної або юридичної помилки самого Суду. Прикладом цього може бути помилка щодо дати остаточного рішення з точки зору шестимісячного правила.

Графік нижче, який надав Суд, спрощено ілюструє процес обробки справ.

Що відбувається після того, як справу комунікують уряду-відповідачу?

Комунікація – це повідомлення уряду-відповідачу про заяву, яке складається з викладу фактів, який складає Реєстратура Суду, та питань до сторін, у яких визначені конкретні юридичні питання, які піднімає справа і які вимагають відповідей від сторін. Стандартна процедура після комунікації передбачає два послідовні етапи. Перший, неконфліктний етап дає сторонам шанс розглянути можливість дружнього врегулювання. На другому, спірному етапі від сторін вимагається обмін спостереженнями щодо допустимості та по суті справи, а також щодо справедливої компенсації та витрат.

Деякі справи можуть проходити за спрощеною процедурою. Суд може взагалі відмовитися від спостережень у справах Комітетів, які пов'язані з усталеним прецедентним правом, намагаючись дійти прискороного вирішення. Також Суд може комунікувати справи у спрощеному форматі й вимагати від сторін надання стислих, вузьких і конкретних виступів за строгим розкладом.

Незалежно від виду використаної процедури Суд надасть сторонам детальне керівництво, якого слід ретельно дотримуватися. Наприклад, Суд надає детальне керівництво щодо виступів заявника в рамках звичайної комунікації, як на неконфліктному, так і на спірному етапі, щодо виступів заявника в рамках спрощеної комунікації, а також щодо заяв на справедливую компенсацію.

Як приймати рішення щодо відхилення або прийняття (або пропозиції) дружнього врегулювання?

Сторони можуть домовитися закрити справу на основі дружнього врегулювання, і це може відбутися на будь-якому етапі провадження. Суд впровадив новий обов'язковий неконфліктний етап тривалістю 12 тижнів після комунікації справи. Суд проактивно прагне сприяти переговорам і може навіть розглядати можливість викреслення заяви за статтею 37(1) Конвенції, якщо вважається, що заявник «необґрунтовано» відмовився від пропозицій дружнього врегулювання. Хоча дружнє врегулювання є можливим вирішенням будь-якої справи, Суд зараз рутинно визначає справи, у яких він вважає це доречним, і пропонує потенційні умови обом сторонам. Попри те, що запропоноване врегулювання ініціює Суд, заявник не зобов'язаний його приймати. Переговори є конфіденційними незалежними від аргументів, висунутих у спірному провадженні, і на них не слід посилалися у подальших подачах.

На цьому етапі адвокати повинні взяти до уваги інтереси своїх клієнтів. Якщо грошова компенсація за заявлені порушення вважається достатньою, дружнє врегулювання може стати оперативним і ефективним способом завершення справи за умови, що Уряд готовий задовольнити вимоги заявника. Однак переговори про дружнє врегулювання також можуть дати можливість вийти за межі грошової компенсації, надавши платформу, де можна вести переговори й добиватися будь-яких форм відшкодування, таких як перегляду законів або політик, взяття на себе зобов'язання надати відшкодування натурою в рамках чіткого розкладу або зобов'язання розслідувати жорстоке поведіння. Уряд може бути зацікавлений у виплаті вищої компенсації і взятті на себе більш конкретних зобов'язань, щоб уникнути рішення по суті справи. Однак деякі заявники можуть вважати публічність довкола рішення по суті справи єдиною формою відшкодування, спроможною задовольнити їхні скарги, і в такому випадку дружнє врегулювання може бути неприйнятним. Адвокати та заявники повинні мати на увазі, що дружнє врегулювання, яке надає фінансову компенсацію без визнання порушення, становить виплату *ex gratia* без визнання причинно-наслідкового зв'язку між запропонованою виплатою та понесеною шкодою або діями, які її спричинили. Нагляд Комітету міністрів над виконанням такої домовленості буде обмежуватися виплатою домовленої суми.

Більше інформації можна знайти у [Посібнику ЄЦЗПЛ](#) про дружні врегулювання й односторонні декларації.

Чи можливо просити Суд виправляти помилки у рішеннях?

Остаточні рішення Великої палати або Палати можуть підлягати перегляду у трьох ситуаціях на основі клопотання про тлумачення (правило 79 Правил Суду), клопотання про перегляд (правило 80) або клопотання про виправлення помилок (правило 81). Правило 81 дозволяє Суду за власним рішенням або на прохання однієї зі сторін, зроблене не пізніше ніж через місяць після прийняття рішення, виправити канцелярські помилки, помилки в підрахунках або очевидні помилки. Правило 79 дозволяє будь-якій зі сторін клопотати про тлумачення оперативних положень рішення протягом року після його прийняття. Такі клопотання відбувалися рідко і стосувалися питань виплати компенсації.

Коли можна просити про передачу справи Великій палаті?

Відповідно до статті 43 Конвенції протягом трьох місяців після рішення Палати заявники можуть подавати клопотання про передачу справи Великій палаті, які аналізує панель із п'яти суддів. Це не право апеляції як таке, а право клопотання про повторне слухання, яке надається лише у виняткових випадках. Сторона, яка прагне передачі, повинна вказати причини. Панель із п'яти суддів оцінить, чи справа включає будь-який із таких аспектів: (1) серйозне питання, яке впливає на тлумачення Конвенції; або серйозне питання, яке впливає на її застосування (наприклад, якщо вона вимагає суттєвої зміни національного законодавства чи практики); або серйозне питання загальної важливості (наприклад, суттєве політичне питання або важливе питання державної політики). Рішення панелі не обґрунтовується. Висунуті рішення про недопустимість або виявлення фактів Палатою, а також рішення, які застосовують усталене прецедентне право, не можуть бути передані Великій палаті.

Як слід готуватися до усної подачі та здійснювати її?

Суд може прийняти рішення організувати слухання щодо допустимості та/або по суті справи у рамках винятку. Коли це відбувається, Реєстратура Суду надсилає листа сторонам, у якому викладені питання, які слід розглянути на слуханні. Тривалість слухання визначає наперед Президент за домовленістю зі сторонами, а судді можуть ставити питання. Заявники та Уряд зазвичай отримують по 30 хвилин на свої усні подачі та додаткові 10 хвилин, щоб дати відповіді на питання Суду, з перервою після того, як питання поставлено. Слухання зазвичай займають у сумі не більше двох годин. Адвокати можуть одягати мантії, якщо бажають, але це не обов'язково. Слухання проводяться однією з офіційних мов Суду, але Президент може дозволити використання іншої мови Ради Європи. Адвокати повинні говорити чітко і не надто швидко й зосереджуватися на основних пунктах спору в рамках справи, а не переказувати факти або аргументувати кожен пункт заяви. Вони повинні мати на увазі, що усні судові дебати покликані доповнювати вже подані письмові заяви і що судді за замовчуванням уже мають широкі знання про справу.

EHRAC European Human Rights
Advocacy Centre

Middlesex University
The Burroughs Hendon
NW4 4BT
Tel: +44 208 411 2826
www.ehrac.org.uk
ehrac@mdx.ac.uk

EHRAC створений в рамках Університету Міддлсекс. Університет є звільненою благодійною організацією на підставі Закону про благодійність 1960 року.

Публікація підготовлена з допомогою Matrix Cause Fund. Зміст даної публікації є виключною відповідальністю EHRAC і жодним чином не відображає точку зору Matrix Chambers.

matrix
chambers